

Huis Bergh

Stichting Huis Bergh Jaarverslag 2025

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3	9. Externe betrekkingen	22
Statutaire doelstelling	3	Beleid en belangenbehartiging	22
Het jaar 2025 in één oogopslag	3	Visie van de Gemeente Montferland op de historische binnenstad	23
2. Beleid en Visie	4	Overige externe relaties en samenwerkingen	23
Beleidsmatige ontwikkelingen	4		
3. Restauratie en renovatie kasteelcomplex	5	10. Organisatie en Bestuur	23
Algemeen	5	Medewerkers	23
Het SRR-project	5	Vrijwilligers	24
De herinrichting	6	Bestuur en directie	25
		Directiewisseling	26
4. Instandhouding gebouwen	7	Overlijden Henk van Os	26
		Vooruitblik 2026:	27
5. Instandhouding tuinen, bossen en terreinen	8	Bijlage 1: Publieks- en relatieactiviteiten	28
Kasteeltuinen en bos	8		
Loolaan	9	Bijlage 2: Risicoparagraaf	29
Sprengenbergh	9		
Motte Montferland	10		
6. Collectie	11		
Beheer collectie	11		
Onderzoek	12		
Bruikleenverkeer	13		
Bruikleenaanvragen in 2025	16		
7. Marketing en programmering	16		
Marketing en communicatie	16		
Presentatie	17		
Verplaatsing muntpresentatie	18		
Publieksactiviteiten in 2025	18		
Helmpjestours	19		
Evaluatie publieksprogrammering	20		
8. Financiën	21		
Exploitatie stichting	21		
Huren en pachten en erfpachten	21		
Fondsenwerving herinrichting	22		
Vrienden en sponsors	22		

1. Inleiding

Inleiding

De ‘Stichting tot instandhouding der goederen en rechten van het Huis Bergh’, in het kort Stichting Huis Bergh, biedt u hierbij het jaarverslag 2025 aan. In het jaarverslag, tezamen met de jaarrekening, legt de Stichting verantwoording af met betrekking tot het gevoerde beheer in het verslagjaar.

Statutaire doelstelling

Stichting Huis Bergh heeft als statutaire doelstelling ‘het kasteel Bergh met de daarin ondergebrachte verzamelingen als monument van geschiedenis en kunst en de daarbij behorende bossen en landerijen als natuur- en landschapsreservaat voor de

Stichting Huis Bergh was in 2025 gevestigd te 's-Heerenberg op het adres Hof van Bergh 8, 7041 AC, en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken onder nummer 41047553.

Stichting Huis Bergh is opgericht op 5 april 1946 door dr. Jan Herman van Heek.

gemeenschap te bewaren. Zij richt haar streven ook op het behoud van andere historische gebouwen, natuurgebieden en terreinen van landschappelijke waarde en kan deze aan haar bezittingen toevoegen’.

Het jaar 2025 in één oogopslag

Het jaar 2025 stond voor het overgrote deel in het teken van de restauratie van het kasteel. Eind 2023 sloot het kasteel voor publiek en in 2024 begon de restauratie. Het zwaartepunt van het project viel in het jaar 2025, met als belangrijkste deelprojecten de voltooiing van de restauratie van de fundering, de voltooiing van de invalidenlift, de start van de herinrichting en de verduurzaming. Per ultimo 2025 was duidelijk dat de heropening van het kasteel gefaseerd plaats zal vinden in/ rond de zomer van 2026.

Tijdens het maken van het herinrichtingsplan in de eerste helft van 2025 werd besloten ruimte te bieden aan het Stadsmuseum om zijn verhaal onder te brengen in het kasteel. Op basis van het herinrichtingsplan is een succesvolle fondsenwervingscampagne uitgevoerd.

Het publiek kon in 2025 kennis nemen van de voortgang van de restauratiewerkzaamheden

via de succesvolle “helmpjestours”: rondleidingen door het restauratiewerk. Voor wat betreft de museale collectie is de lijn voortgezet van een intensief bruikleenverkeer en het uitvoeren van enkele restauraties als voorbereiding op de heropening van het kasteel.

Organisatorisch is de stichting begin 2025 teruggegaan naar een eenhoofdige directie

en is er een nieuwe vaste gebouwenbeheerder aangetrokken. Op het moment van schrijven van dit verslag staat de stichting voor een spannende periode: het heropenen van het kasteel met een nieuwe groep vrijwilligers (deels afkomstig van het Stadsmuseum), een nieuwe website, een nieuw inrichtingsplan, een nieuwe tuinaanleg, een nieuwe routing en

een nieuw collectieplan. Op deze plek mag dan ook zeker een compliment worden opgenomen aan het vaste team van 6,7 FTE en aan alle vrijwilligers die de stichting hebben geholpen in 2025 grote stappen te zetten in de richting van de heropening van het gerestaureerde en heringerichte kasteel in 2026.

2. Beleid en Visie

Beleidsmatige ontwikkelingen

Op 4 maart 2025 is het Projectplan Herinrichting Huis Bergh afgerond. Dit plan biedt de inhoudelijke en organisatorische basis voor de herinrichting en vormt daarmee een essentieel instrument voor de uitvoering van de herinrichting en de fondsenwerving. Parallel aan het opstellen van het Projectplan voor de herinrichting kwam het Stadsmuseum 's-Heerenberg met het verzoek om zijn presentatie te integreren in de presentatie van het kasteel. Na ampel beraad is het bestuur van de stichting akkoord gegaan met dit verzoek, waarna de directie van de stichting en het bestuur van het Stadsmuseum tot afspraken zijn gekomen over de wijze waarop deze integratie kon worden uitgevoerd.

In het verlengde van het opstellen van het herinrichtingsplan kwam een vrij fundamentele discussie aan de orde, over de vraag hoe de functie van *museum* zich verhoudt tot die van *kasteel*. In het overgrote deel van de gevallen zijn deze functies prima verenigbaar en ondersteunend aan elkaar. Maar soms schuurt het, bijvoorbeeld als het voor de collectiepresentatie aantrekkelijk is om een doorbraak in een muur te maken terwijl de sfeer en uitstraling van het kasteel zich daar tegen verzetten. In dergelijke gevallen zijn wij *primair een kasteel*.

In mei 2025 zijn de Uitvoeringsrichtlijnen van de stichting voor het onderhoud en de restauratie van monumentale gebouwen formeel vastgesteld. Deze richtlijnen vormen het kader voor een zorgvuldig en duurzaam beheer van het monumentale erfgoed.

In juli 2025 is tevens het beleid voor verhuur van woonhuizen aan particulieren intern vastgelegd. Met dit beleid wordt een uniforme werkwijze geborgd voor particuliere verhuur, in lijn met de doelstellingen van de stichting en de cultuurhistorische waarde van het complex.

Eveneens in 2025 is een uitwerking vastgelegd van het beleid voor de frequentie waarmee de

stichting archeologisch onderzoek uitvoert. Essentie hierbij is dat de frequentie waarmee dergelijk onderzoek wordt uitgevoerd wordt gerelateerd aan de mate van activiteit (en/of potentiële verstoring) in het betreffende terrein.

Op 2 oktober 2025 is een nieuw vrijwilligersbeleid vastgesteld, waarin onder andere alle verschillende vrijwilligersprofielen

zijn beschreven. Zie verder hoofdstuk 7. Tot slot is in 2025 een nieuw concept ontwikkeld en geïmplementeerd voor de verduurzaming van het kasteel, met als letterlijk hoogtepunt de plaatsing van twee warmtepompen op het dak van het kasteel door een helikopter. Zie hoofdstuk 3 voor een inhoudelijke beschrijving van het duurzaamheidsconcept.

3. Restauratie en renovatie kasteelcomplex

Algemeen

Omdat de restauratie van het kasteel zo'n groot project is, is er in dit verslag een apart hoofdstuk aan gewijd. De eerste aanleiding voor het uitvoeren van de restauratie was de verzakking van de fundering van het kasteel. Later heeft zich dat ontwikkeld tot een meer compleet project met ook oog voor zaken als toegankelijkheid en duurzaamheid.

In de interne planning en aansturing bestaat het project uit twee deelprojecten:

- De restauratie/renovatie van het casco van

het kasteel. Dit project wordt intern ook wel het SRR-project genoemd omdat de uitvoering van dit project mede mogelijk is gemaakt door een SRR-subsidie.

- De herinrichting van het kasteel. Dit project heeft zijn definitieve vorm gekregen in het herinrichtingsplan dat begin 2025 is opgesteld. Het project kan uitgevoerd worden dankzij particuliere fondsenwerving (zie hoofdstuk 8), aangevuld met een forse eigen bijdrage van de stichting.

Het SRR-project

Het SRR-project bestaat uit de volgende onderdelen:

- Restauratie van het casco. Belangrijke onderdelen van dit gedeelte van het project zijn het herstel van de fundering en het herstel van (een significant deel van) de meer dan 200 luiken van het kasteel, inclusief schilderwerk. Het grootste deel van deze werkzaamheden was per ultimo 2025 afgerond.
- Verduurzaming. Na lang wegen en wikken heeft de stichting gekozen voor een hybride duurzaamheidsconcept. Voor een kasteel als Huis Bergh is het een vrijwel onneembare

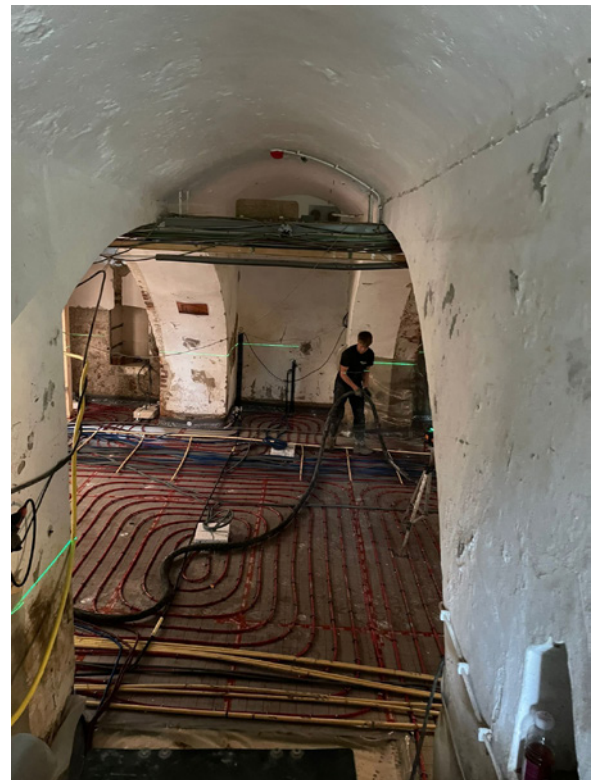
horde (zowel technisch als financieel) om helemaal van het gas af te gaan. Dat zou ook

(denk aan dubbele beglazing) een ontsierend effect hebben op het gebouw terwijl het voor de conditie van de collectie niet nodig is. In het in 2025 gekozen model wordt het warmteverlies beperkt door optimaal gebruik te maken van de natuurlijke isolatie van het gebouw, in combinatie met vloerverwarming en vloerisolatie in de kelder en de keuken aangevuld met isolatiemateriaal van hergebruikte

spijkerbroeken op de zoldervloer. In deze constellatie kunnen twee op het dak geplaatste warmtepompen het gasverbruik met naar schatting 70% laten dalen. Alleen op de (naar schatting) 30 koudste dagen van het jaar moet de gasketel nog helpen. Begin december 2025 zijn de warmtepompen door een helikopter op het dak geplaatst, met publiciteit tot en met het RTL Nieuws.

Toegankelijkheid

- De kelder wordt de nieuwe publieksingang van het kasteel. Met een eenvoudige lift kunnen minder validen in de kelder komen, van waaruit ze met een indrukwekkende lift in het hart van het kasteel naar de tentoonstellingsruimten op de begane grond en de eerste verdieping kunnen gaan. Met name het aanleggen van de grote lift in het midden van het kasteel was een complex project: de bouwers spraken van de “openhartoperatie” van het kasteel. De lift wordt in het tweede kwartaal van 2026 opgeleverd.
- Cultuurgoeieren/collectie. Binnen het project is ruimte voor een aantal deelprojecten die erop gericht zijn om onderdelen van de collectie na afloop van de restauratie in een betere staat of op een betere manier aan het publiek te kunnen tonen. Enkele projecten die beschreven zijn in hoofdstuk 6 konden in het kader van dit deelproject worden uitgevoerd.
- Groen. Mede door de nieuwe routing naar de kelder van het kasteel moest het ontwerp van de tuin opnieuw worden gemaakt. Tevens was het onvermijdelijk dat de restauratiewerkzaamheden de

voortuin van het kasteel behoorlijk zouden beschadigen, dus in het projectplan is een budget opgenomen voor het restaureren van de tuin. Per ultimo 2025 was de bouw nog in volle gang en was het natuurlijk ook winter. De restauratie van de tuin vindt plaats in het voorjaar van 2026.

De herinrichting

Gemakshalve wordt het woord “herinrichting” gebruikt voor een breed scala aan activiteiten. Voorbeelden daarvan

zijn meubilair, vloerafwerking, vitrines, ontwerpen voor educatieve toepassingen, bordjes en bewegwijzering, filmmateriaal,

interactieve toepassingen etc.

Zoals al eerder gemeld is het plan voor de herinrichting in maart 2025 gereed gekomen en direct daarna is de fondsenwerving begonnen. Nadat gebleken was dat de fondsenwerving ondanks een zeer krap tijdschema toch vruchten had afgeworpen is de stichting in het derde kwartaal van 2025 begonnen met

het uitvoeren van het herinrichtingsplan. Het grootste deel van het werk kan pas worden uitgevoerd als het bouwkundige deel klaar is en als het binnenklimaat in het kasteel weer stabiel is. Dat betekent dat het meeste werk aan de herinrichting in het jaar 2026 zal worden uitgevoerd.

4. Instandhouding gebouwen

In 2025 waren de kosten voor instandhouding van het kasteel en de overige gebouwen wat lager dan begroot en dan voorgaand jaar, omdat enkele onderhoudsprojecten, waaronder het geplande onderhoud aan de Grafelijke korenmolen in Zeddam, niet noodzakelijkerwijs in 2025 uitgevoerd hoefden te worden. Daardoor was er meer focus en aandacht voor de restauratie van het kasteel. De energiekosten zijn in 2025 door meer verbruik, denk aan bijvoorbeeld het gebruik van sneldrogers voor de restauratiewerkzaamheden, wat gestegen ten opzichte van voorgaand jaar, maar wel binnen budget gebleven. De verzekeringskosten zijn in 2025 gestegen ten opzichte van 2024, omdat in 2024 een correctie op de verzekeringskosten heeft plaatsgevonden i.v.m. gewijzigde polisvoorwaarden. Deze kosten zijn in 2025 wel binnen budget gebleven.

Ondanks de grote aandacht die de restauratie van het kasteel in 2025 opeiste zijn er daarnaast diverse projecten uitgevoerd aan overige gebouwen die in het bezit zijn van de stichting. Hierbij kunnen de volgende werkzaamheden in 's-Heerenberg e.o. genoemd worden:

- Klein onderhoud diverse panden.
- Laatste deel renovatie Muntwal 6, onder

andere het vervangen van de keuken en twee badkamers (het betreft hier een niet-monumentaal woonhuis).

- Afronding schilderwerk Muntwalwoningen. Deze werkzaamheden waren in 2024 begonnen.
- Al in 2023 waren voorbereidingen getroffen voor het aanbrengen van isolerende achterzetbeglazing (voorzetramen) in

alle huizen aan de Muntwal. Dit project is grotendeels in 2024 uitgevoerd en werd in de eerste helft van 2025 afgerond.

- Aanvang opknapwerk Gaarde 4. Besloten is het huis niet volledig te renoveren maar het een beperkte opknapbeurt te geven, o.a. ten behoeve van de badkamer en de keuken.
- Badkamer Muntwal 13 aangepast aan huurderswensen.

Werkzaamheden op de Sprengenberg:

- Renovatie van het woonhuis Sprengenberg 3. Dit project is in 2024 begonnen en is in 2025 afgerond.
In 2025 is samen met adviseur Menno Tillema een begin gemaakt met het opzetten

van een gedigitaliseerd vastgoedbestand.

Daarnaast is gestart met het actualiseren van de meerjarenplanning voor alle panden van Stichting Huis Bergh.

Doorkijkje naar voorgenomen werkzaamheden in 2026:

- Buitenschilderwerk en herstel van luiken/deuren monumentale woonhuizen Gaarde 1-4.
- Herstel van de ophaalbrug bij de ronde toren.
- Herstel voeg- en metselwerk Grafelijke korenmolen Zeddam (uitgesteld plan; zie

hierboven) en herstel van diverse werkende delen van de molen.

- Voegwerk kasteel afmaken.
- Herstel ramen en kozijnen Kattenburg 3 en 6.
- Herstel hang- en sluitwerk kasteelpoort.
- Herstel lekkageschade ronde toren.

5. Instandhouding tuinen, bossen en terreinen

Kasteeltuinen en bos

Met de tuinvrijwilligers wordt elke woensdagmorgen het tuinonderhoud rondom het kasteel gedaan. Daarnaast helpen ze ook regelmatig bij het onderhoud aan diverse werkzaamheden in het Parkbos en omliggende landbouwgronden.

In 2025 is veel aandacht uitgegaan naar het maken van het ontwerp voor de gerestaureerde voortuin van het kasteel (zie ook hoofdstuk 3). Voor het specialistische snoeiwerk van het leifruit wordt gebruik gemaakt van de kennis van hoveniers van het bedrijf de Enk Groen en Golf. De Enk heeft veel ervaring met het

werken op landgoederen en bij kastelen. Ook voor ander hovenierswerk, snoeien van hagen en fruitbomen, wordt regelmatig de Enk ingeschakeld.

Deze werkzaamheden gebeuren in overleg en onder toezicht van de tuinbaas van Huis Bergh.

In 2025 is in samenwerking met Stichting in Arcadië (Peter Verhoeff) en Limes landschapsadvies (Luc van Dam) een vervolg gegeven aan de uitwerking van het definitieve plan voor de renovatie van de tuin op de Hoofdburcht.

Het Tuinhistorisch onderzoek dat in 2024 is uitgevoerd vormde de basis voor het definitieve tuinontwerp.

De uitvoering van de werkzaamheden op de hoofdburcht staat voor het voorjaar van 2026 gepland.

De uitvoering van Agrarisch natuurbeheer en SNL natuurbeheer op de gronden en bossen van Huis Bergh heeft als bedoeling om zowel de biodiversiteit te vergroten als ook het instandhouden en verbeteren van wat er al

Loolaan

Aan de Loolaan zijn ter hoogte van de woningen die door de stichting in erfpacht zijn uitgegeven, aanpassingen aan het verharde gedeelte van de weg gedaan. Ook is de afwatering van hemelwater verbeterd door

aanwezig is. In 2025 is op enkele percelen met botanisch grasland een proef gedaan met het doorzaaien van deze percelen met een mengsel van diverse kruiden en grassoorten.

Door de rijke kleigrond is het een uitdaging om veel kruiden en grassoorten meer groeikansen te geven. Ondanks dat deze graslanden niet worden bemest hebben bepaalde grassoorten de overhand en verdrukken andere soorten.

Tevens is Huis Bergh in 2025 gestart met een onderzoek hoe het is gesteld met de biodiversiteit in het gebied en hoe we die nog zouden kunnen vergroten.

De VALA (Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek) doet hier voor Huis Bergh onderzoek naar en zal in 2026 met een advies komen. Met dit plan kan Huis Bergh voor de toekomst bepalen welke maatregelen genomen kunnen worden voor het vergroten van de biodiversiteit.

middel van een grotere put met afwatering naar een naastgelegen sloot. Wateroverlast moet hierdoor grotendeels tot het verleden behoren.

Sprengenberg

Op de Sprengenberg (Haarle) zijn de Natura 2000-herstelwerkzaamheden op

de heidevelden afgerond. Doelstelling hiervan was het geven van meer ruimte

aan de jeneverbessen zodat ze weer vrij komen te staan en er meer verjonging van de jeneverbessen kan plaatsvinden.

Ook is een groot oppervlak aan heide geklepeld. De heide was aangetast door droogte en het heidehaantje en zo goed als afgestorven. Door het klepelen is de verwachting dat de heide weer opnieuw zal uitlopen. Ook zijn er steilrandjes aangelegd waar insecten en andere dieren zich kunnen opwarmen in de zon. In oktober 2025 is steenmeel over de heidevelden verspreid. Dit

Motte Montferland

De exploitanten (erfpachters) van Hotel Montferland willen op het archeologische Rijksmonument de Motte, eigendom van de stichting, de hotel- en restaurantfaciliteiten

verder uitbreiden. Sinds 2022 wordt samen met de stichting een adviestraject bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) doorlopen. Tezamen met de erfpachters heeft de stichting in 2023 aan architectenbureau Van Roosmalen en Van Gessel gevraagd een plan te maken. Die plannen zijn, na advies van de RCE, in

om de verzuring van de grond te verminderen zodat de heide weer betere groeikansen heeft.

In april 2025 is de zwemvijver die bij het monumentale badhuisje ligt ontdaan van begroeiing en is ook de dikke humuslaag verwijderd. Er zal nog worden bekeken of in een later stadium de gehele vijver weer zal worden afgedekt met een leemlaag zodat er weer water in de vijver blijft staan.

Werkzaamheden aan de Rhododendrontuin bij de Sprengenberg zijn verricht door de groep tuinvrijwilligers van Huis Bergh.

september 2024 gepresenteerd aan het bestuur van de stichting en rond hetzelfde moment ook aan de exploitanten van het hotel.

Het is een ambitieus plan geworden waar alle betrokken partijen inhoudelijk positief op hebben gereageerd.

Uitvoering van de plannen is primair afhankelijk van de bereidheid en mogelijkheid van de exploitanten van het hotel om de noodzakelijke investeringen te doen. In 2025 zijn daarover diverse gesprekken gevoerd maar tot een concreet perspectief op realisatie is het nog niet gekomen.

In de zijlijn van de gesprekken over de mogelijkheid van uitbreiding van de hotelcapaciteit op de Motte is met de exploitanten van het hotel ook gesproken over de mogelijkheid om het boerderijgebouwtje onderaan de Motte aan hen in erfpacht uit te geven. Dat zou ook de overnachtingscapaciteit kunnen vergroten. Het ligt in de verwachting dat hier in 2026 een besluit over wordt genomen.

6. Collectie

Beheer collectie

Het beheer van de collectie stond ook in 2025 in het teken van de renovatie en het budget uit de SRR-subsidie voor Instandhouding Cultuurgooederen. Vanwege de restauratie van het kasteel heeft de collectie (uiteraard met

uitzondering van de in bruikleen gegeven stukken) in 2025 het hele jaar in de verschillende daartoe aangewezen opslagruimtes, zowel op het terrein als extern, gestaan.

Kachelplaat

Dit jaar is restauratie van de kachelplaat met het inv.nr. 1102, die in 1968 onder de grond in het koetshuis is gevonden en onderdeel was van dezelfde kachel als onze haardplaat met inv.nr. 668, afgerond. Losse roest en oude afwerklagen zijn verwijderd en daarnaast is de plaat behandeld om eventuele nieuwe roestvorming tegen te gaan. Tot slot is de plaat behandeld met kachelzwart voor een betere leesbaarheid en uitstraling. De plaat zal onderdeel worden van de nieuwe presentatie in het kasteel.

Muntmeester Clemens van Eembrugge Restauratie

De restauratie van “*Muntmeester Clemens van Eembrugge en zijn gezellen*”, inv.nr. 843, die in 2024 van start is gegaan is in 2025 verder voortgezet. Op dinsdag 29 april vond de tussentijdse bijeenkomst plaats van de begeleidingscommissie. Besproken zijn het retoucheerwerk en de letters onderaan het schilderij die wel degelijk oud bleken te zijn. Als de schilder ze niet al zelf heeft aangebracht moeten ze er vrij snel daarna alsnog op aangebracht zijn. De gouden munten zijn ook oorspronkelijk, misschien dat hooguit de zilveren munten later zijn aangebracht. In 2026 zal de restauratie worden afgerond. De restauratie wordt gesteund door de

Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar VriendenLoterij Restauratiefonds).

Onderzoek

Voortvloeiend uit de restauratie van *“Muntmeester Clemens van Eembrugge en zijn gezellen”* is in 2025 ook een (kunst)historisch onderzoek gestart. Dit kon plaatsvinden door de steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Hendrickje Cirkel).

Kunsthistoricus

Dr. Niels Weijenberg is in juli van start gegaan met de vraag of het mogelijk was om een schilder te achterhalen voor dit kwalitatief zeer hoogwaardige portret. Aangezien vrij snel duidelijk werd dat het niet aannemelijk was dat het schilderij in een van de beschikbare archiefstukken besproken zou worden, is er in een vroeg stadium voor gekozen de nadruk vooral te leggen op de bronnen in het archief van Huis Bergh en de manier waarop deze

nieuwe perspectieven kunnen bieden op het groepsportret. Niels Weijenberg heeft het onderzoek geherformuleerd naar de vraag hoe het groepsportret te relateren is aan de loopbaan van Clemens van Eembrugge. De archiefstukken schetsen het beeld van een sluwe en zeer capabele muntmeester, die soms afweek van de vereiste minimale gehalten edelmetaal in munten om meer aan de muntslag te verdienen. Vooral over Van Eembrugges tijd in 's-Heerenberg en zijn goede band met graaf Willem IV van den Bergh heeft het onderzoek tot verdieping geleid van de bestaande kennis. Dit onderzoek wordt in 2026 afgerond. Er wordt over gedacht om de opgedane kennis uit te werken in een nieuwe publicatie.

Johann III von der Pfalz

Na de toezegging door de Stichting Bonhomme Tielens uit Maastricht voor de steun van de restauratie van dit schilderij zijn er helaas geen andere fondsen bijgekomen. Toch is er in 2025 voor gekozen om van start te gaan met de restauratie van dit schilderij. De urgentie en het budget uit de SRR-subsidie voor Instandhouding Cultuurgoederen maakten het mogelijk en wenselijk om deze beslissing te nemen.

Restauratoren Johanneke Verhave en Pauline Marchand zijn daarop begonnen met verder onderzoek en vernisafname. De vernisafname leidde er onder andere toe dat er details in het schilderwerk naar voren kwamen die doen vermoeden dat de schilder een grotere meester is dan tot nu toe werd gedacht. Hier wordt verder naar gekeken door gastconservator Dr. Micha Leeftang. Het aangezette stuk, rechtsboven, blijkt daarnaast veel meer

lagen verf te bevatten en bovendien lagen die makkelijk oplossen. Dit geeft te denken dat dit stuk wellicht er wellicht helemaal niet aan hoorde. Dit zal verder bekeken moeten worden als de vernis er overal af is. De restauratie zal in 2026 verder worden voortgezet.

Glas-in-lood

Omdat de glas-in-loodcollectie een prominentere plek krijgt in de opstelling na de herinrichting is er contact gelegd met Kelly

van Witteveen Restauratie, restaurator glas en keramiek, om de hele collectie te laten restaureren. In 2026 zal de restauratie aanvangen.

Bruikleenverkeer

Bruiklenen in 2025

Ook dit jaar was de collectie vanwege de sluiting van het kasteel voor de renovatie niet te zien in of bij het kasteel. Het eerder gekozen ruimhartige bruikleenbeleid tijdens deze periode is daarom ook in 2025 voortgezet.

Keizer Karel V

In 2023 is inv.nr. 86, “*Keizer Karel V*”, kopie naar Jan Cornelisz Vermeyen al uitgeleend aan het Noordbrabants Museum ten behoeve van de vaste presentatie over de geschiedenis van ‘s-Hertogenbosch. In 2025 is aan deze bruikleen een einde gekomen. Het Noordbrabants Museum had een vervangend schilderij gevonden voor de presentatie. Op 22 september heeft de deïnstallatie van het portretje plaatsgevonden en is het naar het externe depot voor deze sluitingsperiode gegaan.

Al werd er met de verwachte naderende heropening in 2026 ook wel kritischer gekeken welke bruiklenen nog doorgang konden vinden en welke aflopende bruiklenen beter niet meer verlengd konden worden.

Engel

Inv.nr. 10, “Engel” door Duccio di Buonisegna is reeds in 2023 uitgeleend aan het Rijksmuseum. Na afloop van de tentoonstelling *In de ban van de middeleeuwen* in het Catharijneconvent, 18 oktober 2024 - 26 januari 2025, waar dit schilderij ook deel van uitmaakte, is het schilderij weer terug in bruikleen genomen door het Rijksmuseum voor een tweede periode van de presentatie. Deze bruikleen duurt nog voort. Dit is misschien wel het belangrijkste stuk uit de collectie van Huis Bergh en wij zijn blij dat dit werk tijdens de sluiting van het kasteel zichtbaar is gebleven voor het publiek.

In de ban van de middeleeuwen

Op 26 januari 2025 liep de tentoonstelling *In de ban van de middeleeuwen* af. De tentoonstelling over drie belangrijke kunstverzamelaars

van het begin van de vorige eeuw, Gerard van Heukelum, het echtpaar Etienne baron van Zuylen en Hélène van Zuylen - De Rothschild

en Jan Herman van Heek was een groot succes. Op dus de “Engel” na, zijn 13 van de 14 bruiklenen van Huis Bergh die hier te zien waren, de “*Heilige Maagschap*” (inv.nr. 48), de “*Tiroler panelen*” (inv.nrs. 69 en 69-01) en de “*Crivel-*

li's” (inv.nrs. 8 en 9) en verder de inv.nrs. 7, 11, 18, 26, 27, 34, 45 en 52, na de bruikleenperiode weer terug naar ons externe depot voor deze sluitingsperiode gegaan.

Machtige verwanten

De al in 2024 toegekende bruikleen van vijf schilderijen van leden van het geslacht Bergh, “*Gravin Anna van den Bergh*” (inv.nr. 844), “*Maria Elisabeth Clara van den Bergh*” (inv.nr. 104), “*Herman van den Bergh*” (inv. nr. 845) en nog twee vermoedelijke kinderen uit het geslacht Van den Bergh (inv.nrs. 105 en 108), aan het Museum Elisabeth Weeshuis werd ook na januari 2025 weer verlengd. Het door het museum zelf uitgeleende stuk was inmiddels terug maar er werd voor het portret van Anna van den Bergh een andere plek gevonden, waardoor de familiereunie kon blijven voortduren. Gedurende het jaar kwam er echter vanuit het

museum de vraag of er, wegens een nieuwe bruikleen van hun eigen topstuk, nog een mogelijkheid was tot het retourneren van de vijf schilderijen van leden van het geslacht Bergh en een nieuw bruikleen aan te vragen voor drie andere schilderijen uit onze collectie. De bruikleenaanvraag voor de presentatie Machtige Verwanten van inv.nr. 40, “*Keizer Karel V*”, door Hans Abel, inv.nr. 85, “*Maria van Hongarije*”, naar Jan Cornelisz. Vermeyen en inv.nr. 740, “*Philips de Schone circa 15 jaar oud*”, door Meester van Maria Magdalena legende werd goedgekeurd. Zodoende vond er op 19 september een bruikleenwissel aan. De nieuwe bruikleen loopt tot 16 februari 2026.

Zien & Geloven

De toekenning van 6 manuscripten (inv.nrs. 259, 273, 281, 285, 289 en 290) en een altaarstuk “*de Kroning van Maria, de heilige Elisabeth van Thüringen en de heilige Catharina van Alexandrië*”, inv.nr. 371, voor de tentoonstelling *Zien & Geloven*, 25 januari t/m 4 mei 2025, was reeds in 2024 gedaan. Op 20 januari vond de installatie van de bruiklenen plaats in Rijksmuseum Twenthe.

Bourgondiërs in Limburg

Na een uitgebreide verkenning, kwam er in 2024 een verzoek binnen voor een bruikleen van het kroniekenhandschrift (inv.nr. 2095) door het Limburgs Museum voor de tentoonstelling *Bourgondiërs in Limburg* van 4 oktober 2025 tot 1 februari 2026. Begin 2025 is hierover besloten dat deze toegekend werd. Na

De tentoonstelling was zeer succesvol en werd heel hoog gewaardeerd. Mede de goede toepassing van het gebruik van alle zintuigen werd als heel positief ervaren. De tentoonstelling werd zelfs genomineerd voor de tentoonstellingsprijs van 2025.

Op 7 mei zijn de bruiklenen weer gedeïnstalleerd en geretourneerd naar de verschillende bewaarplekken.

een ontmoeting tussen de collectiebeheerder en de directeur van het Limburgs Museum volgde nog een aanvullende aanvraag voor inv. nr. 84, “*Karel de Stoute*”, door een anoniem Zuid-Nederlandse schilder, inv.nr. 285 “*Brugs Missaal*”, inv.nr. 289, “*Horarium met kalender*”, inv.nr. 475, “*Buffetkast*” en inv.nr. 801, “*Minnekistje*”.

Na zorgvuldige afweging en navraag is er besloten de twee manuscripten niet toe te kennen maar het portret, de kast en het kistje wel. Uiteindelijk zijn er in september 4 bruiklenen geïnstalleerd bij het Limburgs Museum.

De opening was groots met een uitgebreid banket en ook deze tentoonstelling werd, mede dankzij de goede vormgeving, heel goed ontvangen.

Bruikleenaanvragen in 2025

Ook in 2025 zijn er weer enkele aanvragen voor bruiklenen binnengekomen.

Op 15 mei, na eerdere verkennende gesprekken, kwam er een bruikleenverzoek vanuit de Galleria Nazionale dell'Umbria voor inv.nr. 29, "*Dubbelpaneel met H. Lucia en H. Paulus*", door Meester van de Pietà Fogg voor de tentoonstelling *GiOTTO e San Francesco*, 14 maart t/m 14 juni 2026. Na veel mailwisselingen over onder andere de voorwaarden is Huis Bergh in augustus akkoord gegaan met dit bruikleenverzoek.

In juli was er een aanvraag van Museum Hof van Busleyden voor inv.nr. 58, "*Bruiloft van*

Kana" voor de tentoonstelling *Bourgondisch Tafelen*, 31 oktober 2026 t/m 11 april 2027. Deze aanvraag is afgewezen vanwege het korte tijdsbestek na de geplande heropening van het kasteel in 2026.

Tot slot kwam er in december een bruikleenverzoek binnen van het Dordrechts Museum voor onze inv.nr. 112, "*Jachtstilleven à trompe l'oeil*", door Christoffel Pierson, voor de tentoonstelling *De kunst van het bedriegen* (werktitel), 23 oktober 2027 tot 26 maart 2028. Begin 2026 zal over deze aanvraag besloten worden.

7. Marketing en programmering

Marketing en communicatie

De stichting bleef in 2025 zichtbaar via traditionele en sociale media, waarbij maandelijks renovatie-updates verschenen in regionale kranten zoals het Montferland Journaal. Ook stakeholders – waaronder burens, media, subsidiënten, sponsors, vrienden, vrijwilligers, bestuur en medewerkers – werden structureel geïnformeerd over de voortgang van de renovatie en andere relevante ontwikkelingen door o.a. het geven van helmpjesrondleidingen.

Via nieuwsbrieven en platforms als Facebook, Instagram en LinkedIn werden regelmatig updates gedeeld. Om een groter bereik te realiseren, sluit de stichting zich al jaren aan bij marketingcampagnes van organisaties zoals de Museumvereniging en Achterhoek Toerisme.

Omdat het kasteel in 2025 gesloten was voor

publiek waren marketing en communicatie primair gericht op stakeholdermanagement, naamsbekendheid op langere termijn, voorbereiden van marketingactiviteiten na de heropening (bijvoorbeeld richting de Duitse markt) en het tegen het licht houden van het beleid m.b.t. publieksprogrammering (zie verder onder 7.2).

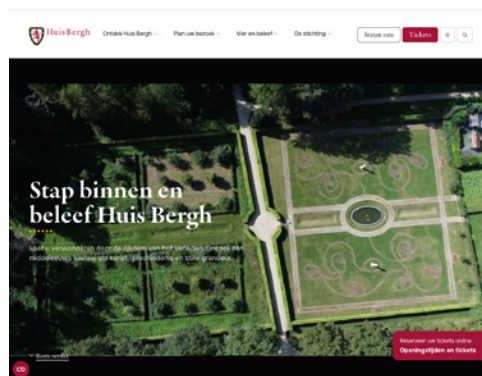
Doelgroepen

Huis Bergh richt zich op mensen die geïnteresseerd zijn in cultuur en geschiedenis. Sommigen komen om meer te leren (inzichtzoekers), anderen vooral voor een

mooie ervaring samen (verbindingszoekers). Beide groepen houden van echte verhalen, een authentieke sfeer en een goede mix van informatie en beleving.

Merkidentiteit en website

In 2025 heeft de stichting, daarbij ondersteund door het bureau Morskieft, gewerkt aan het ontwikkelen van een nieuw huisstijlhandboek, een herziening van de positionering en merkidentiteit van het kasteel en – daaruit voortvloeiend – een nieuwe website. De nieuwe website zal in 2026, drie maanden voor de heropening van het kasteel, “live gaan”.

Presentatie

Integratie presentatie Stadsmuseum in de vernieuwde expositie van Huis Bergh

In 2025 is besloten tot de overdracht van de expositie en publieksactiviteiten van het Stadsmuseum 's Heerenberg aan Huis Bergh. Met deze overdracht beëindigt

het Stadsmuseum medio 2026 zijn activiteiten als zelfstandig museum. De onderdelen van de expositie, waaronder de maquette, audiovisuele presentaties en de stadswandelingen, sluiten inhoudelijk goed aan bij de missie van Huis Bergh en dragen bij aan een bredere en samenhangende presentatie van de lokale cultuurhistorie. Het is geen fusie maar een overdracht van activiteiten in het belang van beide partijen. Aanleiding voor dit besluit was het ontbreken van een duurzaam toekomstperspectief voor het Stadsmuseum als zelfstandige organisatie, mede in verband met het aflopen van het huurcontract. De Stichting Cultuurhistorie 's Heerenberg blijft als rechtspersoon bestaan, maar richt zich niet langer op het exploiteren van publiekstoegankelijke tentoonstellingen.

LEADER

In maart 2025 ontwikkelde Huis Bergh zijn nieuwe visie op de inrichting en presentatie van het kasteel, met meer ruimte voor de verbinding met de stad en voor het verhaal van de bewoners. Deze visie gaf ruimte voor de hierboven genoemde integratieplannen met

het Stadsmuseum 's-Heerenberg. Omdat deze samenwerking niet was voorzien in het oorspronkelijke herinrichtingsplan, is in 2025 een aanvullende LEADER-aanvraag ingediend. LEADER is een door de Europese Unie ondersteund subsidieprogramma dat

gericht is op de verbetering van de vitaliteit van rurale gebieden. De subsidie is bedoeld voor een interactieve presentatie waarin stad en kasteel samenkomen, een flexibel inzetbare filmruimte, een professioneel traject voor het verbinden en versterken van de beide vrijwilligersorganisaties en een bewonersactie

Verplaatsing muntpresentatie

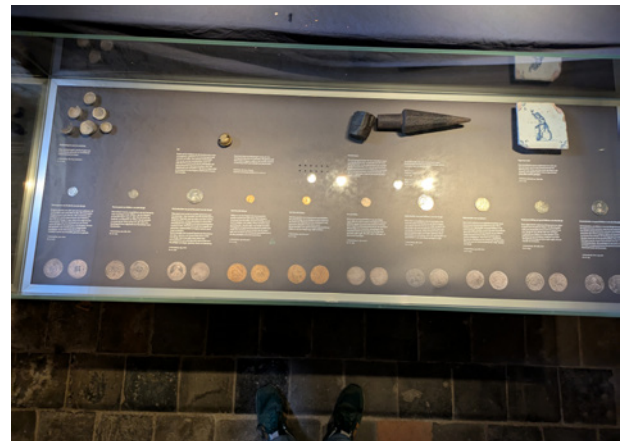
In de muntkelder is een groot vochtprobleem ontstaan, waardoor het klimaat in de kelder feitelijk ongeschikt is om er te kunnen werken en/of publiek te ontvangen. Er is daarom besloten om de muntpresentatie permanent te verplaatsen naar de begane grond van de donjon. Dit past goed in de visie van de stichting op de positie van de donjon in de verhaallijnen die in het kasteel worden verteld, waarbij de toren primair gericht is op educatieve activiteiten en jeugdprogrammering.

Publieksactiviteiten in 2025

Een aantal evenementen stond ook dit jaar weer vast op de jaarlijkse agenda. Zo vonden onder meer Kasteelstad Verlicht, het Mechteld ten Ham-weekend, de slipjacht, de Rotary kerstmarkt en het openluchtspel van Shakespeare in het Engels plaats. Deze evenementen trekken traditioneel een breed en divers publiek en dragen bij aan de culturele zichtbaarheid van Huis Bergh en omgeving. Vanwege de sluiting van het kasteel zijn daarnaast nieuwe ideeën en initiatieven ontstaan die zich grotendeels buiten het kasteel afspeelden. Dit bood ruimte voor experiment en samenwerking en zorgde ervoor dat het publiek toch nauw betrokken bleef bij Huis Bergh.

- De KUNSTwandelroute tussen Pasen en Pinksteren verruilde dit jaar Hummelo voor de Plantage. Deze locatie sluit naadloos

om de betrokkenheid van de omgeving te vergroten. Met dit plan beoogt Huis Bergh bij te dragen aan het culturele klimaat, het toeristisch-recreatief aanbod en de lokale economie in de Achterhoek & Liemers. In de eerste helft van 2026 wordt bekend of deze subsidie wordt toegewezen.

aan bij het programmeringsbeleid van Huis Bergh, waarin kunst, landschap en erfgoed centraal staan. De route wist duizenden bezoekers te trekken uit doelgroepen die voor het kasteel ook na de heropening erg belangrijk zijn.

- Op de voorburcht vond in augustus het toneelstuk *De Heks van Almen* plaats, onder regie van het Stadsmuseum. Beide voorstellingen waren uitverkocht.
- Ook werden er twee avonden buitenfilms georganiseerd op de voorburcht, in samenwerking met het Montferland Cultuurfonds. Ook deze twee avonden waren uitverkocht.
- Eveneens in samenwerking met het Montferland Cultuurfonds werd een fotowedstrijd georganiseerd. Er werden massaal foto's van Montferland ingezonden.

De feestelijke prijsuitreiking vond plaats in het kasteelcafé Heeren Dubbel. De tien winnende foto's waren tot het einde van het jaar op grootformaat zichtbaar op borden bij de voorburcht.

- Tijdens de Gelderse Dag in september werd het archief met oude kaarten van de Gaarde opengesteld voor kleine groepjes geïnteresseerden. Deze exclusieve inkijk werd positief ontvangen. Aansluitend konden bezoekers deelnemen aan een landgoedwandeling, waardoor erfgoed en landschap op een natuurlijke manier met elkaar werden verbonden.
- Daarnaast kleurde in november het kasteel oranje tijdens Orange the World om aandacht te vragen voor de strijd tegen huiselijk geweld. Dit gebeurde in de vorm van een lichtspel in combinatie met poëzie, muziek en dans, in samenwerking met producent Hans van der Hurk en de dansers van Amphion. Het was een prachtige voorstelling die helaas (te) weinig publiek wist te trekken.

De Zeddammer molen werd druk bezocht tijdens de reguliere weekenden. Extra bezoekers werden verwelkomd tijdens het Kunst en Kunstig-weekend en de

Helmpjestours

De zogeheten Helmpjestours, met een kijkje achter de schermen van de restauratie van het kasteel, waren in 2025 een onverwacht groot succes. Individuele bezoekers, maar ook sponsors, burens, pers, fondsen, vrienden en gemeentelijke politici namen deel. Met een bouwhelm op kregen zij toegang tot plekken die normaal niet zichtbaar zijn, zoals lege zalen, sporen van de verbouwing, restauratiewerkzaamheden en recente opgravingen, waaronder funderingsherstel.

Open Molendagen, waarbij de molen een prominente rol speelde als erfgoedlocatie.

In de Zwarte Molen vonden voor het eerst twee tentoonstellingen plaats. De eerste was de rondreizende tentoonstelling *Mijn Achtergrond* van Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers. De tweede tentoonstelling bestond uit een overzicht van werken van Pieter Derksen. Beide exposities droegen bij aan een bredere culturele programmering op deze locatie. De stichting streeft herhaling van dergelijke initiatieven na en nodigt lokale en regionale partners van harte uit om met initiatieven te komen.

De tour werd afgesloten met een bezoek aan de nieuwe zalen, wat de deelnemers een exclusief voorproefje gaf van hoe het kasteel eruit zal zien na heropening. In totaal vonden meer dan 40 reguliere Helmpjestours plaats, met 576 betalende bezoekers en daarnaast konden een groot aantal bevriende groepen op uitnodiging een tour volgen. René Arendsen van de Ridders van Gelre vierde in december zijn afscheid met een helmpjestour tijdens een radio-uitzending van Omroep Gelderland.

Evaluatie publieksprogrammering

In de loop van 2025 werd steeds duidelijker dat de stichting behoefte heeft aan een goede evaluatie van de mix van publieksevenementen die in en om het kasteel plaatsvinden.

Om diverse redenen:

- De organisatie is klein en moet dus keuzes maken aan welk type evenement aandacht en tijd kan worden besteed.
- In het belang van een gezonde exploitatie moeten publieksactiviteiten in voldoende mate bijdragen aan de financiën van de stichting. Althans, de balans tussen evenementen die geld kosten en geld opleveren moet gezond zijn.
- Evenementen hebben een functie bij de inhoudelijke positionering en de beoogde doelgroep bereiken van Huis Bergh en moeten daar aan worden getoetst.
- Evenementen kunnen ook een bijdrage leveren aan de positionering van Huis Bergh als particuliere ANBI-stichting die zijn eigen broek ophoudt, zonder exploitatiesubsidie.
- In 2025 is een begin gemaakt met het verzamelen van ingrediënten voor een nieuw beleid m.b.t. publieksevenementen. Belangrijke lessen van 2025 zijn op dat punt in elk geval de volgende:
- Blijf dicht bij de kern. De helmpjestours zijn daar het beste voorbeeld van. Ze waren bijna

allemaal uitverkocht.

- Durf een redelijke prijs te vragen als je iets aanbiedt wat waarde heeft. In 2025 bleek dat o.a. bij de Heks van Almen en bij de buitenbioscoop. Goede dingen hoeven niet gratis te zijn.
- Denk heel goed na over de doelgroep. De Kunstwandelroute is daar een goed voorbeeld van en belooft veel synergie voor de toekomst.
- In januari 2026 was Huis Bergh het decor van een “hike” waarbij alle wandelaars naast hun inschrijfgeld een donatie aan de stichting kunnen doen voor het beheer van het bos. Dit voegde een mooie positionerende dimensie toe aan het evenement. In 2026 zullen verdere keuzes worden gemaakt voor het programmeringsbeleid.

Zaalverhuur

Omdat het kasteel gesloten was voor publiek was er geen mogelijkheid om het gebouw ter beschikking te stellen voor particuliere feesten en/of bijeenkomsten. Gelukkig kon in een

aantal gevallen uitgeweken worden naar de kanselarij. In 2025 hebben er drie huwelijken plaatsgevonden in de Kanselarij en één in de tuin.

8. Financiën

Exploitatie stichting

De stichting ontving in 2025 SIM- en SRR-subsidies van het rijk. In de regel dekken de opbrengsten uit (erf)pacht, verhuur panden, activiteiten en entreegelden van bezoekers aan het kasteel slechts deels de exploitatiekosten die de stichting maakt.

In het eerste kwartaal van 2025 zijn de beurskoersen gedaald en in de loop van 2025 heeft zich dat hersteld, waardoor het rendement in 2025 op nagenoeg 0% is uitgekomen. De waarde van de beleggingen is in 2025 ten opzichte van 2024 met 2,8 miljoen Euro afgenomen door opnames uit de effectenportefeuille voor financiering van het renovatieproject.

De stichting is financieel gezond en voert een conservatief beleid voor de beleggingsportefeuille. Het doel is met het belegde kapitaal de continuïteit in stand te houden, rekening houdend met inflatie. De opbrengsten van de portefeuille dienen ter ondersteuning van de exploitatie. De samenstelling van de portefeuille is gebaseerd op deze langetermijndoelstelling, waarbij de adviezen van een tweetal externe adviseurs ter harte worden genomen. De stichting verwacht in de toekomst een groei van de portefeuille die gelijke tred kan houden met de inflatie

en verwacht daarnaast dat de opbrengsten voldoende zijn om het landgoed op lange termijn in stand te kunnen houden. Uiteraard wordt zo nodig de omvang van de exploitatie in lijn gebracht met de opbrengsten.

Voor projecten, zoals collectieaankopen, tentoonstellingen, energiebesparende maatregelen en restauraties worden subsidies en fondsen geworven. Als de fondsenwerving succesvol is, kan het project volgens plan worden uitgevoerd. Blijft de fondsenwerving achter dan wordt opnieuw afgewogen of een bepaald project door kan gaan of niet. Het exploitatieresultaat is in 2025 ruim binnen het budget gebleven. De opbrengsten zijn lager dan in “normale jaren” door de sluiting voor publiek, waar in het budget al rekening mee was gehouden. Aan de kostenkant is er in 2025 minder uitgegeven aan instandhouding gebouwen, zoals reeds aangegeven in hoofdstuk 4 en zijn een aantal kosten m.b.t. de openstelling kasteel uitgesteld.

Door tegenvallende opbrengsten uit beleggingen, hogere inflatie dan begroot en kosten met betrekking tot de renovatie is het uiteindelijke resultaat minder goed dan in “normale” jaren.

Huren en pachten en erfpachten

De totale opbrengst was in 2025 € 647.554 ten opzichte van € 612.833 in 2024. Deze hogere opbrengsten zijn het resultaat van toepassen huurverhoging en pachtindex 2025.

Het beleid is om bij nieuwe pachtcontracten de prijzen naar het actuele niveau te brengen en waar mogelijk neemt de stichting gronden in eigen beheer als er mogelijkheden zijn om over te gaan op agrarisch natuurbeheer. Per

saldo levert dit de stichting meer op en de soortenrijkdom met planten en dieren wordt vergroot doordat er minder mest gebruikt wordt en geen bestrijdingsmiddelen.

De stichting heeft besloten om het huis aan de Bovensteenakkers nr. 21 in erfpacht uit te geven. Erfpacht is in dit geval de meest logische keuze omdat het huis geen monument is en geen deel uitmaakt van het

kasteelensemble. Voor de stichting is erfpacht voor niet-monumentale panden die geen deel uitmaken van het kasteelensemble de meest aantrekkelijk exploitatievorm: het

grondbezit blijft in stand terwijl de stichting geen onderhoudskosten meer hoeft te maken. Deze beleidslijn zal in de toekomst worden voortgezet.

Fondsenwerving herinrichting

In maart 2025 heeft Huis Bergh een nieuwe visie ontwikkeld op de inrichting, positionering en presentatie van het kasteel met meer ruimte voor verbinding met de stad en voor het tonen van de geschiedenis van de bewoners. Dat leidde ook tot de elders in dit verslag reeds beschreven beweging om het verhaal van het Stadsmuseum te integreren in het kasteel.

In het eerste kwartaal van 2025 is de fondsenwervingscampagne voor de herinrichting van het kasteel begonnen. Hoewel de fondsenwerving voor dergelijk grote projecten doorgaans jaren van tevoren van start gaat, was er nu maar weinig tijd. Een intern projectteam, ondersteund door extern conservator Dr. Micha Leeftang, slaagde er in om in enkele maanden een bedrag van €

291.700 binnen te halen, waarvan maar liefst €182.700 afkomstig is van lokale en regionale fondsen. Hiermee werd duidelijk dat de inhoudelijke plannen om meer aandacht te besteden aan de relatie tussen stad en kasteel breed worden gedragen door lokale fondsen als de Stichting Het Gasthuis, Stichting Armenkorf, Stichting Stadskern en Stichting Berghs Belang. In het bijzonder de genereuze bijdrage van de Stichting Het Gasthuis verdient hier vermeld te worden.

Per ultimo 2025 was er nog zicht op een aanvullende subsidie van ruim € 73.000 voor de LEADER-aanvraag (zie hoofdstuk 7.2) en nog een bedrag van € 6.000 van het Cultuurfonds voor een kleine maatwerkpresentatie over archeologische vondsten in de gerestaureerde kasteelkelder.

Vrienden en sponsors

Eind 2025 telde Stichting Huis Bergh vier Ridders, zes Heeren en ca. 160 Vrienden. De bijdrage van deze sponsors is in 2025 nagenoeg gelijk gebleven en is van € 33.600 naar

€ 33.460 gegaan.

Met de sluiting van het kasteel over een langere

periode moet de stichting extra inspanningen verrichten en creativiteit tonen om deze groep aan zich te blijven binden en weer te laten groeien. In de aanloop naar de heropening in 2026 wordt in de eerste helft van 2026 een plan gemaakt voor de opzet van het vrienden- en sponsorprogramma voor de toekomst.

9. Externe betrekkingen

Beleid en belangenbehartiging

De stichting heeft zich in 2025 aangesloten bij de Nationale Monumenten Organisatie (NMO) die een waardevolle rol vervult als

verbinder en belangenbehartiger voor de gezamenlijke POM-organisaties (Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud).

Visie van de Gemeente Montferland op de historische binnenstad

Op initiatief van toenmalig burgemeester H. (Harry) de Vries heeft de Gemeente Montferland in 2025 een overleggroep ingesteld die met de Gemeente heeft meegedacht over de mogelijkheden om de historische binnenstad van 's-Heerenberg een impuls te geven. De directie van Huis Bergh

heeft hier actief aan bijgedragen, waarbij onder andere aandacht is gevraagd voor de kwaliteit van de openbare ruimte, behoud en bescherming van de “kasteelbiotoop”, parkeren en bereikbaarheid en het voorzieningenniveau zoals de beschikbaarheid van voldoende overnachtingsmogelijkheden.

Overige externe relaties en samenwerkingen

Een greep uit het grote aantal relaties en samenwerkingen van de stichting in 2025:

- Organisatie van expositie van Pieter Derksen in de Zwarte Molen met Stichting Daglonershuisje.
- Kunstwandelroute, een initiatief van Het Web.
- Gezamenlijke natuurbeheersactiviteiten met Natuurmonumenten.
- Achterhoek Toerisme; verkenning van de mogelijkheid om in 2026 een toeristisch informatiepunt (mini-VVV) in het poortgebouwtje te vestigen.
- Gemeente Montferland: organisatie Orange the World.
- Montferland Cultuurfonds: gezamenlijk organiseren fotowedstrijd en openluchtbioscoop.

10. Organisatie en Bestuur

Medewerkers

Stichting Huis Bergh had ultimo 2025 6,7 fte vast personeel in dienst. Er waren in 2025 geen langdurig zieken. Per 1 februari heeft gebouwenbeheerder Abko Zweverink de organisatie verlaten. Hij is opgevolgd door Jacob Cazemier die op 1 november in vaste dienst is getreden van de Stichting als gebouwenbeheerder. In maart 2025 is het personeelshandboek

voor medewerkers van de Stichting definitief vastgelegd.

Op 8 april en 11 november hebben de medezeggenschapsvergaderingen plaatsgevonden.

Daarnaast hebben er nog enkele activiteiten voor de medewerkers plaatsgevonden:

- 15 april de Kunstwandelroute gelopen o.l.v. Frank van der Ploeg.

- 20 mei fietstocht langs de bezittingen van Huis Bergh
- 10 juni rondleiding bij Vitens, gelegen op terrein van Huis Bergh
- 30 september bezoek aan de wijngaard van Huis Bergh o.l.v. Leon Masselink

Vrijwilligers

Nu het kasteel gesloten is, is ruimte ontstaan om de inzet van de vrijwilligers te herijken. Met zogenaamde koffieuurtjes bleven de vrijwilligers in 2025 betrokken bij Huis Bergh. Vrijwilligers vormen al sinds 1957 een onmisbare schakel tussen Huis Bergh en de gemeenschap en leveren een wezenlijke bijdrage aan het behoud en de betekenis van het erfgoed. De tijdelijke sluiting en gewijzigde fiscale kaders onderstreepten de noodzaak van een helder vrijwilligersbeleid, dat in 2025 werd vastgesteld.

Met vrijwilligerswijzers, functieprofielen

en een aanstellingsovereenkomst wordt gewerkt aan een toekomstbestendige vrijwilligersorganisatie. Vrijwilligers van het Stadsmuseum kunnen hun inzet voortzetten binnen Huis Bergh en nieuwe vrijwilligers worden verwelkomd. Zo versterkt Huis Bergh de samenwerking, betrokkenheid en continuïteit.

Excursie naar landgoed Singraven op 5 april 2025.

Dankzij de in hoofdstuk 7 genoemde LEADER-subsidieaanvraag verwacht de stichting in 2026 over voldoende budget te beschikken om een kwalitatief hoogstaand programma te ontwikkelen om de bestaande vrijwilligers, nieuw te werven vrijwilligers en de huidige vrijwilligers van het Stadsmuseum als één gezamenlijk team te coachen en te trainen rondom de heropening van het kasteel. Het LEADER-budget zal ook worden ingezet

voor een grootschalige “sneak-preview-actie” voor de bevolking van ’s-Heerenberg in de aanloop naar de heropening. Doelstelling daarvan is om de band met de stad te verbeteren en daarmee ook weer nieuwe vrijwilligers aan te kunnen trekken. Op basis van het in 2025 vastgestelde beleid beschikt de stichting over 11 verschillende “functieprofielen” dus er is ruimte voor iedereen.

Bestuur en directie

Het bestuur van de stichting bestaat uit vijf leden. In juli 2025 hebben de heer J. Scholten en de heer P. de Haseth Möller hun bestuursfunctie neergelegd. Op 17 december 2025 is de heer

A.J.A.H. Lisman benoemd als bestuurslid. Per ultimo 2025 werden reeds gesprekken gevoerd met een kandidaat voor het invullen van de laatste vacature in het bestuur.

De volledige samenstelling van het bestuur per 31 december 2025:

Jhr. Mr. F.F.J. Hooft Graafland (voorzitter)

De heer H.J. Scholten (penningmeester)

Mevrouw Mr. A. Di Giulio-Van Heek

De heer A.J.A.H. Lisman

De stichting heeft geen raad van toezicht.

Door de gescheiden rollen tussen bestuur en directie bestaat hier vooralsnog geen noodzaak toe. Het bestuur is verantwoordelijk voor zijn eigen samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid. De regels voor benoeming, bestuursprofielen e.d. zijn vastgelegd in het bestuursreglement.

De stichting onderschrijft de Governance Code Cultuur. De organisatie realiseert haar maatschappelijke doelstelling door culturele waarde te creëren, over te dragen en/of te bewaren door de instandhouding van groen en

rood erfgoed, museale collectie en historisch archief.

Toepassing van de aanbevelingen uit de code:

- Jaarlijks neemt het bestuur het eigen functioneren en de naleving van de Governance Code Cultuur met een zelfevaluatie onder de loep.
- Het bestuur ontvangt een bescheiden vacatiegeld binnen de daarvoor wettelijk geldende voorwaarden.
- Bestuurders van de stichting zijn onafhankelijk en handelen integer. Zij zijn alert op belangenverstrengeling, vermijden ongewenste belangenverstrengeling en gaan op een transparante en zorgvuldige wijze om met tegenstrijdige belangen. Dit is vastgelegd in een bestuursreglement.
- Het bestuur heeft de verantwoordelijkheid voor de algemene leiding. Het dagelijks functioneren en de resultaten van de organisatie zijn bij de directie belegd. In het directiereglement is vastgelegd dat de stichting één of meerdere directeuren kan hebben.
- Het bestuur is verantwoordelijk voor de naleving van wet- en regelgeving, het artistiek en zakelijk beleid en het beheersen van de risico's die verbonden zijn aan de activiteiten van de organisatie en haar medewerkers. Het bestuur voert hierin een

- op de organisatie toegesneden beleid, in het bijzonder voor risicobeheersing en controle.
- De stichting beschikt over een interne gedrags- en integriteitscode, heeft regels en procedures omtrent ongewenst gedrag en integriteit opgesteld en beschikt over een vertrouwenspersoon die jaarlijks een rapportage uitbrengt.

Directiewisseling

Per 1 februari 2025 heeft mevrouw drs. ir. Heidi van Limburg Stirum de organisatie verlaten. De heer mr. F.A. de Gelder is per die datum

- Het beloningsbeleid is voor alle medewerkers van de stichting gelijk. Alle medewerkers zijn volgens de salarisschalen van de stichting ingedeeld.

In het beleidsplan dat eind 2024 is vastgesteld is bepaald dat de stichting ook de Fair Practice Code en de Code Diversiteit & Inclusie volgt.

Overlijden Henk van Os

Zaterdag 14 juni is emeritus prof. dr. Henk van Os op 87-jarige leeftijd overleden. Hij is vooral bekend als hoofddirecteur van het Rijksmuseum Amsterdam (van 1989 tot 1996) en als bevoegen presentator van onder meer Museumschatten (VARA) en Beeldenstorm (AVRO), waarmee hij de museumwereld dichterbij het publiek bracht. Henk heeft zeer veel betekend voor zowel de academische als de museale sector, zo ook voor Kasteel Huis Bergh. Al in de jaren 1960 kwam hij naar 's-Heerenberg voor zijn onderzoek naar vroege Italiaanse schilderkunst, waarin hij zich specialiseerde. In 1969 promoveerde hij cum laude aan de Rijksuniversiteit Groningen op 'Iconologische problemen in de Sienese schilderkunst tussen 1300 en 1450'. Vervolgens nam hij zijn studenten uit Groningen en later vanuit Amsterdam mee naar het kasteel en betrok hij hen bij het onderzoek naar de Italiaanse kunstwerken.

Vanaf het moment dat het Kasteel Huis Bergh in 2002 werd geregistreerd als museum was hij op verzoek van de toenmalige voorzitter van de Stichting Huis Bergh Jhr. René Hooft Graafland en zijn vrouw Angelica Hooft

verantwoordelijk voor de algemene leiding van de stichting en voor alle bouwkundige zaken.

Graafland-Van Heek als museaal adviseur aangesteld om de kunstcollectie meer onder de aandacht te brengen. Van oorsprong diende de verzameling van middeleeuwse objecten, waaronder schilderijen en sculpturen, vooral als 'aankleding' van het door de familie Van Heek bewoonde kasteel. Henk van Os verbleef in deze periode regelmatig in het kasteel en logeerde dan in de familie Van Heek-vleugel en had al snel zijn 'eigen' vertrek, de zogenaamde 'hemelbedkamer'.

In een brief van 1 februari 2003 beschreef hij zijn verblijven op het kasteel als zeer inspirerend en hij 'genoot van de omgang met de kunst van de heer Van Heek'.

10.4 Vooruitblik 2026:

Belangrijke ontwikkelingen die in 2026 zijn voorzien:

- Afronding van de restauratie van het kasteel.
- Afronding van de herinrichting van het kasteel.
- Geleidelijke heropening gedurende de zomer van 2026, met een officieel openingsmoment in september, rond de aanvang van het nieuwe culturele seizoen.
- Nieuwe website, naar verwachting gereed 100 dagen voor het officiële heropeningsmoment.
- Opstellen nieuw programmeringsbeleid.
- Invoeren nieuwe huisstijl.
- Invoeren nieuw vrijwilligersbeleid.
- Actualiseren meerjarenplanning monumentale gebouwen.
- In juli 2025 heeft het Ministerie van Financiën een nieuw ANBI-besluit gepubliceerd. In 2026 zal de stichting een toets uitvoeren m.b.t. dit nieuwe besluit.

Bijlage 1: publieks- en relatieactiviteiten

In 2025 was het kasteel nog gesloten voor publiek. Om de relatie met sponsors, bezoekers en vrijwilligers zo goed mogelijk vast te houden heeft de stichting op diverse manieren activiteiten ontplooid om zichtbaar en toegankelijk te blijven. Zo was er bijna maandelijks een “koffie-uurtje” met de vrijwilligers waarin ze werden bijgepraat over de restauratie en waarbij ook nieuwe vrijwilligers welkom geheten konden worden.

Zoals in de tekst van het jaarverslag al is gemeld is de stichting in 2025 ook zeer actief geweest met het uitlenen van collectiestukken aan collega-instellingen.

Verder is er, door het jaar heen, een reeks activiteiten ontplooid richting publiek, sponsors en relaties. Een selectie daaruit:

17 jan	Ontvangst voor sponsors en relaties van Kasteelstad Verlicht.
18/19 jan	Kasteelstad Verlicht, een grootschalig publieksevenement.
28 jan	Ontvangst voor alle huurders en pachters op het landgoed.
5 feb	Slipjacht van de Jachtvereniging Soestdijk.
16 maart	Bezoek bestuur en vrijwilligers van kasteel Doornenburg
7 april	Start opbouw Kunstwandelroute
10 april	Helmpjestour voor Ridders en Heeren
13 april	Eerste reguliere helmpjestour voor publiek
17 april	Opening Kunstwandelroute bij Kasteel café Heeren Dubbel.
25 april	Lintjesregen in Kasteelcafé Heeren Dubbel.
25 april	Voorjaarschouw van het Gasthuis Bergh met lezing door Micha Leeftang
18 mei	Helmpjestour voor Vrienden van Huis Bergh
27 mei	Opening tentoonstelling “Mijn achtergrond” in de Zwarte molen
24 juni	Afsluiting Kunstwandelroute
10 juli	Bijeenkomst met de raadsleden van de gemeente Montferland
21-22 aug	Openluchtbioscoop op de Voorburcht i.s.m. Montferland Cultuurfonds
23-24 aug	Voorstelling Heks van Almen, op platte wagen op de Voorburcht
30/31 aug	Mechteld ten Ham-weekend
14/15 sept	Open Monumentendag in beide molens van de stichting
12 sept	Openluchtvoorstelling, Shakespeare, op de Voorburcht
27 sept	Deelname Gelderse Dag, openstelling archief en landgoedwandeling
7 okt	Uitreiking subsidietoekenningen door Rabobank, bij Kasteelcafé Heeren Dubbel.
16 okt	Opening expositie over kunstenaar Pieter Derksen in de Zwarte Molen
12 nov	Kennismaking met bestuurders gemeente Montferland en Helmpjestour
21 nov	Prijsuitreiking en opening fotowedstijd Montferland Cultuurfonds
25 nov	Opening van ‘Orange the world’ met lichtshow t/m 10 december
26 nov	Gesprek met sponsor Transoplast over bevordering biodiversiteit
29 nov	Pitch door kunstenaars van Kunstwandelroute in de Kanselarij
13 dec	Kerstmarkt Rotary Bergh op de voorburcht.
17 dec	Kerstbijeenkomst met alle medewerkers en vrijwilligers in het kasteel
20 dec	Radio Gelderland met René Arendsen, allerlaatste Gelredag, uitzending vanuit kasteel.

Bijlage 2: Risicoparagraaf

Analyse van risico's voor de continuïteit van de stichting

Algemeen

In deze bijlage bij het jaarverslag geven bestuur en directie van de stichting inzicht in een aantal factoren die, in bepaalde gevallen, een risico zouden kunnen vormen voor de continuïteit van de stichting. De onderwerpen staan hieronder opgesomd in willekeurige volgorde. Het is dus niet zo dat het grootste risico bovenaan staat en het kleinste onderaan.

Onverwachte tegenvallers bij onderhoud van gebouwen

De stichting heeft een groot aantal monumenten in eigendom, waaronder het kasteel. Het is in de praktijk nooit helemaal uit te sluiten dat er zich tegenvallers of onverwachte omstandigheden voordoen. Een relevant voorbeeld is de recente verzakking van de fundering van het kasteel, waardoor er tussen begin 2024 en medio 2026 een ingrijpende restauratie aan de fundering plaatsvindt. Dit soort risico's kunnen nooit voor 100% worden uitgesloten en de restauratie wordt nu uitgevoerd mede dankzij een daartoe ter beschikking gestelde SRR-subsidie.

Over de hele linie van het monumentenbezit heeft de stichting de risico's zo goed mogelijk beperkt doordat:

- Alle monumenten elke twee jaar door de Monumentenwacht worden geïnspecteerd.
- Er voor alle gebouwen een meerjarenonderhoudsplan is.

Daarnaast beschikt de stichting over een buffervermogen waarvoor strak beleid is geformuleerd ten aanzien van de besteding van de rendementen op het buffervermogen ten behoeve van de continuïteit op lange termijn.

Tegenvallers bij het rendement op het buffervermogen

De stichting hanteert een behoudend beleggingsstatuut en heeft het beheer van het buffervermogen verspreid over twee vermogensbeheerders op basis van een beheermandaat. De status van de beleggingen komt in elke bestuursvergadering aan de orde.

Tegenvallers in de exploitatie

De stichting heeft een vrij breed scala aan inkomsten: pachten, huren, onderhoudssubsidies, inkomsten uit evenementen en zaalverhuur, toegangskaartjes voor het kasteel en andere locaties op het landgoed en sponsorbijdragen. Een deel van deze inkomsten heeft een zeer stabiel en degelijk karakter (pachten, de meeste huren) en/of is goed voorspelbaar (de onderhoudssubsidies). Daardoor is de stichting relatief beperkt afhankelijk van opbrengsten uit kaartverkoop en zaalverhuur die sterk kunnen fluctueren in geval van economische tegenslag of extreme gebeurtenissen zoals epidemieën.

Afhankelijkheid van subsidies

De stichting ontvangt geen reguliere exploitatiesubsidie. Dat maakt de stichting minder kwetsbaar voor bezuinigingen op (cultuur-)subsidies dan veel andere publieksinstellingen met een cultureel karakter. Dankzij de POM-status van de stichting zijn de inkomsten uit subsidies voor monumentenonderhoud relatief voorspelbaar en stabiel.

Uiteraard kunnen zich, ondanks professioneel beheer en onderhoud, toch onverwachte situaties voordoen zoals de verzakking van de fundering van het kasteel die hierboven al werd genoemd. Dan is een incidentele restauratiesubsidie een noodzakelijke voorwaarde voor herstel.

Afhankelijkheid van vrijwilligers

De openstelling van het kasteel zou financieel onmogelijk zijn zonder de inzet van een groep van 60 à 70 toegewijde vrijwilligers. Hetzelfde geldt voor het beheer (en het draaien) van de molens en een deel van het onderhoud van de tuin.

De stichting, met een vaste bezetting van circa 6,7 FTE, leunt zwaar op de inzet van de vrijwilligers. Tijdens de restauratie van 2024-2026 was er minder emplooi voor de vrijwilligers met als risico dat ze zouden weglopen. Door veel aandacht aan de vrijwilligers te geven en door de samenwerking met het Stadsmuseum, die een nieuwe instroom van vrijwilligers genereert, is er op dit moment geen risico dat de heropening van het kasteel in de tweede helft van 2026 gevaar loopt door onvoldoende beschikbaarheid van vrijwilligers.

Afhankelijkheid van klimaatverandering

In 2022 en 2023 heeft de stichting veel last gehad van droogte. Mede naar aanleiding daarvan is een LESA-studie gedaan naar de waterhuishouding op het landgoed. Hoewel de gevolgen van klimaatverandering op lange termijn groot zouden kunnen zijn, zijn die op dit moment niet goed te berekenen, maar er zijn geen redenen om aan te nemen dat het landgoed bovengemiddeld kwetsbaar is voor de gevolgen van klimaatverandering op langere termijn.

Kennisbehoud en governance

De organisatie is klein en dat betekent dat bijna elke functie (financiën, collectiebeheer, publiekszaken) door maar één persoon wordt uitgeoefend. Uiteraard maakt dat een organisatie kwetsbaar voor het verlies van kennis. Daar staat tegenover dat de stichting werkt met een hecht team waarin mensen elkaar relatief makkelijk kunnen vervangen. Daarnaast werkt de stichting met een kleine groep toegewijde krachten die kunnen worden ingehuurd als er specifieke kennis of capaciteit nodig is. Voorbeelden hiervan zijn een zeer ervaren gastconservator, rentmeester en gebouwenbeheerder. Ook in de groep van vrijwilligers zit veel kennis en ervaring.

Het bestuur bestaat uit vijf leden. Bij de selectie van bestuursleden wordt gewerkt met functieprofielen die er op gericht zijn een gebalanceerd samengesteld bestuur te hebben met een breed kennis- en ervaringsniveau. Het bestuur heeft een bestuursreglement waarin een periodieke zelfevaluatie is vastgelegd.

Transparantie in de verhouding tussen bestuur en medewerkers

Een risico voor de transparantie kan zijn dat de informatiestroom tussen bestuur en medewerkers vrijwel volledig via de directeur verloopt. Daarom spreken bestuursleden ook met individuele medewerkers en worden medewerkers met regelmaat uitgenodigd om “hun” beleid in de bestuursvergadering toe te lichten. De stichting heeft een externe vertrouwenspersoon.